

Magyar Testnevelési Egyetem

Továbbképzés a fogyatékosok sportjában

A kerekesszékes vívósport Magyarországon

Készítette: Beliczay Sándor

A KERESSZÉKES VÍVÓSPORT MAGYARORSZÁGON

Dolgozatomban szeretném bemutatni, hogy a mozgássérült emberek mikor milyen szervezetekben, szerveződésekben kezdtek el sportolni, milyen sportágakat űztek a különböző mozgássérültekkel foglalkozó szervezetekben, a későbbiekben pedig sportágamról a kerekesszékes vívás helyéről szólnék a mozgássérült sporton belül. Mikorra tehető a magyar kerekesszékes vívás megalakulása, milyen szakosztályokban űzik ezt a sportot? Milyen a felépítése, szabályrendszere, verseny rendszere. A válogatott keretek bemutatása, a mozgássérült sportban dolgozó edzők bemutatása. A kerekesszékes vívás technikája, taktikája ismertetése és összehasonlítása az „épek” vívásával. Helyzetünk a 2000-es Paralimpia előtt.

1. Történet visszatekintés

A mozgássérültek sportjának létrejötte szerte a világon az egészségügyben gyökeredzik. A mozgásukban korlátozott emberek számára már a század elején is létezett lehetőség sporttevékenység űzésére, de valójában csak a II. világháborút követően a háborúban megrokkant emberek nagy száma vezetett a sportnak, mint kezelési és rehabilitációs eszköznek az alkalmazásához különösen a német, brit és amerikai kórházakban ápolt sérültek körében.

1944-ben Ludwig Guttmann London közelében létrehozott egy „Országos Gerincsérült Központ” nevű intézetet, ahol páciensei kezelésének programjába beépítette a sportot, s ezzel azt az orvosi majd valamivel később a társadalmi rehabilitáció szerves részévé tette.

Magyarországon a mozgáskorlátozottak intézményeinek kialakulása 1903-tól számítható, amikor a Deák Ferenc Szabadkőműves Páholy megalapította a Nyomorék Gyermek Menhelyét és Egyletét, mely később komplex rehabilitációs intézményként működött Nyomorék Gyermek Országos Otthona néven. Az otthon vezetői fontosnak tartották és ezért bevonták a sporttevékenységet a rehabilitációs folyamatba. Ezek után alakult meg hazánkban a mozgáskorlátozottak első sportszervezete 1929-ben a Nyomorékok Sport Egyesülete, kifejezetten orvosi rehabilitációs szándékkal.

A Nyomorékok Sport Egyesülete (NYSE) keretein belül asztalitenisz, labdarúgás, atlétika és sakk sportágakban versenyeztek egymással a sérültek. Ebből az első egyesületsből mára országos szintű szervezet jött létre. A NYSE megalakulása utáni évtizedekben azonban szervezett sportéletről a szakirodalom szerint nem beszélhetünk. A II. világháborút követően minden „nyomorék” vagy általuk létrehozott szervezetet betiltottak vagy működésüket lehetetlenné tették. Az 1970-es évekig csupán egyéni kísérletek történtek az áttörésre.

Hazánkban a mozgássérültek szervezett sportjának kialakulása a hetvenes évekre tehető. 1970-ben alakult meg az első önálló sportegyesület, a Halassi Olivér Sport Club a Mozgásjavító Általános Iskola és Diákotthon akkori igazgatójának Zsótér Pálnak és tanítványainak kezdeményezésére. Szintén 1970-ben jött létre Miskolcon az Akarat SC, majd 1973-ban Szombathelyen a Vasakarat SC. Ezt követően országszerte egymás után alakulnak meg a nagyobb városokban az önálló sportegyesületek, szakosztályok, majd a kisebb településeken az érdekvédelmi egyesületekben a sportcsoportok.

1977-ben létrejött a Mozgáskorlátozottak Testnevelési és Sportbizottsága melyet az Országos Testnevelési és Sporthivatal hívott életre a többi fogyatékos sportbizottsággal együtt a hazai és a nemzetközi fogyatékos sport koordinálására. A Magyar Testnevelési és Sportbizottság nem volt önálló jogi személy, a Mozgássérültek Egyesületeinek keretén belül működött tizenkét éven át, s a Magyar Mozgássérültek Sportszövetsége jogelődjének tekinthető.

Ma a mozgássérültek sportjának irányító szerve a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetsége, melyet 1989-ben alakítottak meg a mozgáskorlátozottak sportegyesületei, budapesti székhellyel. Ezen szervezet irányítja, koordinálja a magyar mozgássérültek hazai és nemzetközi sportéletét. A szövetség feladata felmérő, területi és országos bajnokságok megrendezése, az utánpótlás nevelése, a válogatottak edzőtáboroztatása, nevezésük, részvételük, kiutazásuk megszervezése a külföldi nemzetközi versenyekre, Európa- és Világbajnokságokra, a sportszövetség működési feltételeinek biztosítása. Fentiekből látható, hogy a kerekesszékes vívás a Magyar Mozgáskorlátozottak Sportszövetségén belül tevékenykedik.

2. A kerekesszékes vívás felépítése

A kerekesszékes vívást, mint sportágat a Nemzetközi Kerekesszékes Vívó Bizottság, ISMWSF Vívó Szekciója vezeti Alberto Martinez Vassalo irányításával. Ezen szervezet vezetőségi tagja Szekeres Pál is.

Magyarországon jelenleg a kerekesszékes vívás a Magyar Vívószövetség teljes jogú tagjaként működik. Most készülünk megalakítani a Magyar Kerekesszékes Vívószövetséget, melynek alapító tagjai az UTE, OSC, Törekvés SE, Gödöllő és a Mexikói úti Mozgásjavító Általános Iskola lennének. A szövetség megalapítása a Paralimpia évében még nem történik meg, mert sok jogi, szervezeti és egyéb problémát vet fel az új szövetség megalakítása. Ezért az idei nagyon fontos évben /Paralimpia/ egy bizottság fogja össze a kerekesszékes vívósportot, melynek tagjai:

Beliczay Sándor (szövetségi kapitány) - Törekvés SE

Felletár György (szövetségi edző) - UTE

László Dezső - UTE

Gömöri Zsolt - OSC

Batizi Sándor - Gödöllő

Id. Beliczay Sándor – Mexikói úti iskola

A vívó szakmai munka a szakosztályokban önállóan történik, magasan kvalifikált szakedzők segítségével. Emellett a szakmai munka dandárja a közös válogatott keretedzéseken zajlik.

A magyar válogatott keret tagjai:

1. Pálffy Judit - Törekvés / UTE
2. Hevesi Mónika - UTE
3. Dani Gyöngyi - UTE
4. Bite Szilvia - OSC
5. Krajnyák Zsuzsa - UTE
6. Jurák Andrea - UTE
7. Szekeres Pál – Törekvés / Gödöllő
8. Bolyos István - UTE
9. Lukács András – UTE
10. Horváth Gábor – OSC
11. Döme István – OSC
12. Harmath János - UTE

A szakosztályokban dolgozó edzők:

Székely Zoltán (szakedző) - OSC
 Szlávi Géza (mesteredző) - OSC
 Nagy József (szakedző) - OSC
 Felletár György (szakedző) - UTE
 Szeley István (szakedző) - UTE
 Decsi István (szakedző) - UTE
 Batizi Sándor (mesteredző) - Gödöllő
 Beliczay Sándor (mesteredző) - Törekvés SE
 Id. Beliczay Sándor (edző) - Mexikói úti iskola

A fentiekből is látszik, hogy sikerült olyan szakembereket megnyerni a kerekesszékes vívó szakosztályoknak, akik már az „épek” sportjában is eredményesek voltak. Az utánpótlás nevelése a jövő szempontjából a legfontosabb és ebben az 1999-es év mérföldkő sportágunk történetében, hiszen a Mexikói úti iskolában megalakult a vívócsoport, fiúk, lányok részvételével. Nagy segítséget nyújt az iskola e csoport tevékenységéhez, s ez példaértékű lehet mások számára is. Jelenleg 12 fővel működik a szakosztály, az edzéseket id. Beliczay Sándor vezeti. Már van villany felszerelésük is, így az edzéseken elektromos találatjelző géppel vívnak kis vívóink. 1999-ben megrendeztük az első Mikulás kupát, melyben 5 fiú és 5 lány indult. A verseny végeredménye megjelent a Nemzeti Sportban. Lényegesnek tartjuk az utánpótlás korosztály versenyeztetését, hiszen Ők a jövő. Nagy probléma jelenleg, hogy az általános iskola elvégzése után a gyerekek máshol folytatják tanulmányaikat. Aki Budapesten marad annak könnyebb a helyzete, hiszen az egyik pesti szakosztályban folytatja a vívást, aki viszont vidékre kerül, annak valahogy meg kell találni azt a lehetőséget, hogy folytatni tudja az elkezdett vívó pályafutást.

A kerekesszékes vívókat három kategóriába sorolják a sérültségi fok szerint A,B,C, ezeket a kategóriákat a Világkupa versenyeken egy orvosi bizottság állapítja meg. A nők két fegyvernemben /tőr, párbajtőr/ a férfiak három fegyvernemben /tőr, kard, párbajtőr/ vívhatnak. Mindenki két fegyvernemet választhat, melyben aztán versenyez.

3. A kerekesszékes vívás versenyrendszere

A kerekesszékes vívás versenyrendszere: hazai verseny eddig a Magyar Bajnokság volt, melyet a Magyar Vívószövetség Országos Bajnokságával együtt rendeztünk. Valamint ma már elmondhatjuk, hogy Világkupa versenyt is rendezünk, melyet a tavalyi évig csak, mint nemzetközi versenyt bonyolítottunk le, de pályázat útján és a jó sportdiplomáciánknak köszönhetően, megkaptuk a Világkupa rangot versenyünknek. Ezt a versenyt eddig nagy nemzetközi érdeklődés mellett sikeresen bonyolítottuk le. A verseny pontokat ad a világranglistára. Összesen három világkupa verseny van. Európában Oviedó /Spanyolország /, Lonátó / Olaszország / és Budapest.

A 2000-es évtől kezdődően bővül a hazai versenyrendszer, hiszen 5 hazai válogató versenyt rendezünk. Így már elmondható, hogy egy komoly versenyrendszer alapján áll össze a magyar ranglista is nemcsak a világranglista.

A versenyeken ranglista pontokat lehet szerezni, ezek a pontok megegyeznek a világranglista pontjaival, csak a szorzószáma kisebb a hazai versenynek/egyszeres / míg a világkupáé 2,5 szeres. A ranglistákat folyamatosan a versenyek után állítjuk össze, így mindenki mindig tudja hányadik helyen is áll az adott fegyvernem ranglistáján. Általában a Világkupa versenyek után kiadja a nemzetközi szövetség a világranglistát. Ebbe beleszámítanak az előző Világ-bajnokság, Európa-bajnokság, a Paralimpia, valamint a Világkupa versenyek. Ezek összegzése után alakul ki a világranglista, mely megadja adott versenyző helyét az adott fegyvernemben a világ kerekesszékes vívásában.

A versenyek lebonyolítása megegyezik az „épek” FIE szabályai szerint lebonyolított versenyeinek szisztémájával. A versenyzőket kategóriánként csoportokba osztják, ahol 5,6,7 vívó kaphat helyet. A csoporton belül körmérkőzéseket vív mindenki mindenkiel 5 találatra. Ezután kialakul egy abszolút ranglista, s ennek alapján a versenybírószám /DT- direktoire technik / készít az indulók számától függően vagy 64-es, vagy 32-es, vagy egy 16-os táblát. Ezen a táblán már direkt kieséssel folytatódik a verseny 15 találatra háromszor három perc időtartamban. Létezik egyéni és csapatverseny is. A csapatversenyek úgynevezett staféta rendszerben zajlanak három fővel, mindenki vív mindenkiel, s 45 találatsátnál van vége egy mérkőzésnek.

4. A kerekesszékes vívás versenyszabályai

A kerekesszékes vívás versenyszabályai megegyeznek a FIE /Nemzetközi Vívószövetség/ szabályaival. Ezek a szabályok rendelkezésünkre állnak. A kerekesszékes vívás szaknyelve a francia, a versenyeken a mérkőzéseket a bírók /zsűri/ franciául vezeti a mérkőzéseket /asszó/. Ezért a versenyzőinknek nem árt franciául tudni a szakkifejezéseket, számolni, hiszen a találatokat /tus / is franciául mondja a zsűri.

Minden vívó és kerekesszékes vívóverseny a hitelesítéssel kezdődik. Hitelesítik a kerekesszéket, valamint a vívó felszereléseket fejjvéd, vívóruha, laméé, fegyverek, vezeték. Ilyenkor azt ellenőrzik, hogy a szabályoknak megfelelnek-e a vívófelszerelések.

5. A kerekesszékes vívás hazai paralimpiai története

A kerekesszékes vívásban rendeznek Európa-bajnokságot, Világ-bajnokságot és Paralimpiát. A magyar kerekesszékes vívás paralimpiai története nem tekint vissza hosszú múltra. 1992-ben Barcelonában Szekeres Pál képviselte a sportágot és óriási eredményt elérve bajnok lett törvívásban. /párbajtőrben 6. hely/. Atlantában már két versenyzővel vettünk részt a játékokon. Szekeres Pál kétszeres aranyérmes lett. Tőrben is és kardban is nyert. Pálffi Judit tőrben 2., párbajtőrben 5. lett. Sydneyben a magyar csapat teljes, maximális létszámban indul. Ami annyit jelent, hogy 3 női és 5 férfit versenyzőnk vesz részt a paralimpiai játékokon. Előírás, hogy minden csapatversenyen részt kell vegyünk, ha teljes létszámú a csapat. Így indulunk női tőrben, női párbajtőrben, férfi tőrben, férfi kardban és férfi párbajtőrben a csapatversenyek során.

Az egyéni versenyben minden versenyző két fegyvernemben indul. A Paralimpiára 2000-ben egy úgynevezett kvalifikációs rendszer alapján lehetett a kijutást megszerezni. A nemzetközi szövetség elvárása szerint az az ország indíthat teljes csapatot/8főt/ melynek az összes fegyvernem női világranglistáján az összes kategóriában a legjobb 20 között van versenyzője, ugyanez a férfiaknál a legjobb 25-ben való helyezést írja elő a világranglistán. Ha ezt teljesítettük, akkor Sydneyben 3 női és 5 férfit versenyzőnk indulhat. Bizony ez nagyon szigorú követelmény, hiszen a világranglistákon 50-80 vívó foglal helyet, így minden fegyvernemben, minden kategóriában ott lenni ez komoly elvárás, amit csak nagyon intenzív és igen magas színvonalú munkával lehet elérni.

A paralimpiák közötti években rendezik az Európa-bajnokságot, illetve a Világ-bajnokságot. Ezeken a versenyeken érmes helyezést Szekeres Pál, Pálffi Judit és nagyörömünkre a tőr csapat ért el. Összesítve ezeken a versenyeken 1991 és 1999 között a magyar vívók 6 arany 2 ezüst és 1 bronzérmét nyertek.

6. A kerekesszékes vívás jellemzői:

A sportágat kerekesszékes székben üzik, mely szék egy speciális pásthoz van rögzítve. A versenyzők a rögzített székekben egymástól előírt távolságban helyezkednek el. Ezt a távolságot úgy veszi fel a két vívó, hogy az egyikük a fegyveres kezét könyökben behajlítja, míg a másikuk pedig törrel a kézben nyújtott kézzel a társa könyökéhez helyezi törének hegyét. Ilyenkor van meg a szabályos vívó távolság. Minthogy rögzítve vannak a székek, melyből történik a küzdelem, azt hihetnénk, hogy ez egy statikus sportág. Ez azonban nem így van. A versenyzők a székben előre, hátramosognak, próbálják felvenni a nekik legmegfelelőbb távolságot, hogy ellenfelüket eltalálhassák, találatot érthessenek el. A kerekesszékes vívás különbözősége az „épek” vívásához képest az, hogy itt nincs lábmunka, illetve e helyett van a székben az előre, hátra mozgás.

A fegyverrel végzett technika lényegében teljesen ugyanaz, és ezen a ponton kapcsolódik egymáshoz az „épek” és a kerekesszékesek vívása. Hiszen magas színvonalon tudnak egymással vívni. Ugyanúgy fejlődhet egy „ép” és egy kerekesszékes, ha egymással készül, edz. Ez a gyakorlatban a legmagasabb szinten működik is. A fegyveres kéz technikája az állások, meghívások, hárítások, kötések, ütések stb. megegyeznek. A két vívásfajta taktikája is hasonló, hiszen a fő cél az, hogy előbb eltaláljam az ellenfelem, mielőtt Ő találna el engem. Azt szoktam mondani, hogy a vívás olyan, mint a sakk, csak a gondolati küzdelemhez még a fizikai képességek, tulajdonságok is kellenek, ahhoz, hogy találat születhessen.

A kerekesszékes vívás még közelebb van a sakkhöz, hiszen itt a kis távolság miatt, mivel a versenyző rögzítve székben vív kisebb fizikum is elegendő lehet. Azért írom, hogy elegendő lehet, mert a vívásban minden lehet igaz, de az ellenkezője is. Talán ez az egyik legszebb dolog a vívásban.

Mi kell ahhoz hogy székben vívhassunk?

- speciális pást
- vívófelszerelés-ruha, fejkendő, lamee, fegyverek, vezeték.

S ami döntő: EDZŐ. Így, nagybetűvel. Egy olyan sportágról van szó, ahol az edző szerepe döntő. Hiszen a versenyző a vívás tanulása során az iskolázások alkalmával nap, mint nap szoros edző- tanítvány kapcsolatba kerül. Ez az egyik legfontosabb a versenyző pályafutása során. Nagyon kell az, hogy egy hullámhosszon legyen az edző és a tanítvány. Minden olyan vívó szakkönyv, szakanyag, mely a vívással foglalkozik nekünk kerekesszékes vívókkal foglalkozóknak is használható, jó.

7. Összegzés

Ezt a kis dolgozatot olyan céllal készítettem el, hogy aki kerekesszékes vívással akar foglalkozni az bizonyos betekintést nyerjen ebbe a sportba. Kik azok akik jelenleg üzik, aki akar hol tud vívni, hogy van már utánpótlás bázisa a vívásnak. Létezik hazai és nemzetközi versenyrendszer. Teljes csapattal indul a magyar válogatott a Paralimpián. Milyen felszerelések kellene ahhoz, hogy valaki elkezdje ezt a csodálatos sportot. Remélem a Paralimpián teljesítjük célkitűzéseinket, és 2-3 érmet nyernek vívóink, s ezzel is folytatják eredményes hagyományainkat.